

GÖRSEL SOSYOLOJİ YÖNTEMİ OLARAK FOTOĞRAF

Dr. Handan Tunç
2.Mayıs 2020

Dünyamız, çok çeşitli amaçlar için işlev gören görsel imgelerle doludur. Kişisel düzeyde insanlar fotoğraf toplamak, evlerinde sergilemek ve başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanıyor. Onlar, etrafımızdaki dünyaya bir duruş hissi veren ve etrafımızdaki yeri tanımlamaya yardımcı olan, kendi etrafımıza inşa ettiğimiz önemli kişisel simgelerdir. Fotoğraflarda görsel tanıma, insanlara dünyadaki yerlerini söyleyebilir ve onları hayali bir şekilde sahiplenmelerini sağlayabilir. Görmek; insanlara var oldukları zaman ve mekânı, görsel imgelerle yaşadıklarını belgeleyerek anlatır. Fotoğraflar, hem bireyler hem de topluca küresel insanlar olarak yaşadığımız ve paylaştığımız birçok deneyimin kanıtıdır. Yakın tarih onlara gömülüdür. Toplumun doyuran fotoğrafların daha geniş bağlamı, bireyin tekil olarak asla deneyimle olanağı olmayan, insanlık için son derece etkili, küçük zaman dilimleri ve tarihler hakkında fikir veriyor olmasıdır. Aynı zamanda fotoğraf; öznel geçmişimiz, duygularımız, öz kimliğimiz, beğenimiz, estetik seçkimiz, kültür ve dil yapımızı, tanımladığımız imajlar için önemli olan özel anlamın ayrıntılarını süsleyen etkili bir kayıt biçimidir.

Fotoğrafı sosyolojik araştırmanın bir nesnesi olarak değerlendirdiğimizde, dünya görüşünü, değerleri, kültürü, vb. etkileyen toplum ve içinde gerçekleşen sosyal süreçler üzerinde önemli bir psikolojik etki yaptığını söyleyebiliriz. Farklı zaman dönemlerinin fotoğraf görüntülerini analiz ederek, bunun tersi etkisini görebiliriz: Toplumun fotoğrafın gelişimi üzerindeki etkisi de kendini gösterir. Dönemin karakteristik özelliklerini taşıyan fotoğrafa yansıyan sosyal gerçekleri, problemleri, değerleri görmenizi sağlar ve artık sadece görüntü olarak adlandırılmayacak bir değer kazanır. Görsel sosyolojinin bir yöntemi olarak fotoğrafın çalışmasındaki amaç, sosyolojik araştırmanın bir nesnesi olarak görüntüyü analiz etmek ve dolaşıma girmiş görüntünün; tasarım özelliklerini tanımlamak için yaklaşımların ve stratejilerin kavramsallaştırılması ve karşılaştırılmasıdır. Görsel sosyoloji, sosyolojik veri sunacak görüntü dizgesi oluşturma yöntemiyle gerçekleştirildiği gibi; dönemin görüntülerinin sosyolojik bağlamda analizi ve anlamlandırılması ile de gerçekleştirilebilir.

Belgesel fotoğraf yaşamın anını yakalar ve sosyoloji belirli bir zaman diliminde toplumun yakalanan yaşamıyla ilgilenir. Belirli bir olayda yeterince büyük sayılarda görsel bilginin varlığı, belirli bir görüngüyü daha doğru bir şekilde analiz etmemizi

sağlar. Bu, sosyoloji, siyaset bilimi, felsefe ve diğer bazı bilimlerin bilimsel yönlerini inceleme fırsatı açar.

Fotoğraf, görsel sosyolojinin oldukça yaratıcı bir yöntemidir. Görüntünün gösterdiği, hayal etmenizi sağlar. Hayal gücünde, bir yaşam var olmaya başlar. Konu ve çalışma nesnesi arasında bulunan bir antropolojik yörünge ortaya çıkar. Fotoğrafta yakalanan her şey gerçek olur ve her şey hayal edilebilir ve olanaklı olduğu kadar gerçektir. Antropolojik yörünge denilen dış ve iç dünyalara yol açar. Antropolojik yörünge, fotoğrafçılıktan hayali bir boyut elde etmemizi sağlar. Topluma fotografik bir imge (sosyolojik analiz) ile bakış, fotoğrafın toplum üzerindeki etkisini inceleyen görsel sosyoloji, herhangi bir görsel bilginin analizine eleştirel bir yaklaşım getirmemizi zorunlu kılar. Medya özellikle açık bir örnek olarak hizmet edebilir, çünkü medya, bilgi sağlamanın özgür aracı olarak adlandırılırsa da, bazı durumlarda, birisinin çıkarları içindeki olayları süslemek ve deforme etmek hala doğasıdır.

Toplumdaki imgelerin değeri değişmektedir ve bu sadece teknolojinin evrimi ile değil, aynı zamanda bireyin imgeleri yorumlama, deşifre etme yeteneğinin gelişmesiyle de bağlantılıdır. Ontoloji açısından görüntüler (bunlar anlamlı yüzeylelerdir), bir kişinin birincil yeteneği onun görüşüne göre ifade edilir. Maddi nesnelere, görümlere belirli bir anlam yükleyen ve ekleyen bakış açısı, görüntünün hâlihazırda görülen öğelerine dönüşebilir ve aralarında geçici bağlantılar kurabilir. Görüntü öğelerinin bu değer alanı, bir yorumlama platformudur. Böylece, görüntünün anlamı iki niyetin bir sentezi olarak doğar: Görüntüde varlık kazanan ve izleyicinin anlamlandırma yörüngesi. İzleyici için bir görüntünün kodunun çözülmesi, fotoğrafçının görüntüyü oluştururken neyi amaçladığını anlamasını gerektirir.

Fotoğrafın, gerçekliğin oluşumu üzerindeki etkisinin incelenmesi, fotoğrafın sosyal uygulamalar bağlamında analizi olmaksızın olanaksızdır. Pratik paradigma, disiplinlerarası araştırma için bir platformdur ve günlük sosyal yaşamda ortaya çıkan sorunları kavramsallaştırmanın bir yolu olarak yorumlanmaktadır.

Fotoğraf yoluyla gerçeklik oluşumu, belirli bir toplumsal görümlü temsil edebilmemize izin verir. Elde edilen görüntü, gerçekliğin kendisinden bile daha gerçek olur. Bu nedenle fotoğraf yoluyla görüntüleme, sosyal görümler ve toplumun incelenmesinde kullanışlı bir araca dönüşür. Gündelik pratiklerle gerçeği oluşturmak, fotoğraf araştırmacılarının dikkatini çeken, görüntü ve işaretlerin diğer görüntüleri yansıttığı, gerçek izlenimleri ve deneyimleri dışlayan yeni bir gerçekliğe yönelir. Görümleri temsil eden görüntüler, gerçekliğin kendisini taklit eden yeni bir yol yaratır. Gerçekliğin görsel taklitleri, gerçekliğin kendisinden daha gerçek hale gelir. Fotoğrafın kısa bir tarihsel zaman dilimi içindeki büyük dağılımı, onu görsel çevrenin ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Fotoğrafçılığın toplu kullanımının temeli, bellek, güvenilirlik, bilgi gibi niteliklerdir. Gündelik yaşamda, bir insan için önemli olan ve

gelecek için gerçekliği koruması gereken olayları yakalamak için sosyolojik fotoğraflar yaratılır.

Fotoğraf, üç tür işaret sistemi içeren, yapısal olarak organize edilmiş bir metindir. Bunların bir kombinasyonu potansiyel olarak karmaşık bir dinamik sistem oluşturur. Görüntü analistleri, dil durumuna ve sosyal ihtiyaçlara bağlı olarak, fotoğrafçılığın ikonik, indeks ve sembolik olmak üzere üç tür anlamdan birini gerçekleştirdiğini kabul ederler. Böylece objektif, retorik ve sanatsal gibi üç tür fotoğraf iletişimi oluşturduğu savunulmuştur. Nesnel fotoğrafçılığın ikonik anlamlamaya dayanan en değerli özelliği , epistemik potansiyelini büyük ölçüde genişleten fotoğraf görüntüsünün gerçekçiliğidir . Esas olarak bir fotoğrafın indeks bileşenini içeren retorik fotoğrafçılık, mevcut fotoğrafı temsil eden “kanıt” potansiyeline göre tahmin edilir. Fotoğraf görüntüsü “şimdi” ve “burada” kategorilerindedir. Sanatsal fotoğrafçılıkta en çok takdir ettiğimiz şey, bir fotoğraf görüntüsünü belirsiz, eksik ve dolayısıyla çok yönlü hale getiren sembolik kökenidir. Fotoğrafçılığa sembolizmi tanıtanın ana yolu bir fotoğraf görüntüsünü yeniden yapılandırmaktır. Var olan çekim alanının önemli ölçüde azaldığını görüyoruz. Bir yandan, bir fotoğraf görüntüsünün ikonik karakteri, görüntüyü sanal bir hayalete dönüştürmeye hâkim olmaya başlarsa, fotoğrafın kısıtlamaları sona erer. Sonuç olarak, gelişmiş bir teknik çekim işlevini elde eden belirli sosyokültürel işlevlerden yoksun bırakılmıştır. Bir nesneyi fotoğraf olarak karakterize etmenin temel özelliği, artık bir nesnenin ekran, kâğıt, cam ve benzeri gibi fotoğraf görüntüsüdür. Bu açıdan, bir fotoğraf görüntüsünün temel özelliği, gördüğümüz gibi, iç plastik dokusudur. Bu da fotoğraflarda bariz fotoğraf temsilini kanıtlayan ince detayların bir kombinasyonu anlamına gelir.

Fotoğrafın sosyo-kültürel özerkliğinden bahsederken, görüntünün yaşam süreçlerine dâhil edildiğinde yerine getirdiği özel amacını (bilgi, ideolojik, ticari, sanatsal vb.) göz önünde bulundururuz. Sınırları içinde fotoğraf, topluma ve kültüre özel değer veren bir tür görsel mesaj üretir ve biriktirir.

Fotoğrafın sosyokültürel sınırları konusu özellikle fotoğraf sonrası dönemde, yani dijital çağın gelişiyle ve aynı zamanda modern görsel-işitsel teknolojilerin hızlı gelişiimi ile bağlantılı hale geldi. Fotoğrafik görüntünün yeniden yapılandırılmasının son aşaması, izleyici ile görsel temasıdır. Burada belirleyici faktörler, görüngüleri temsil etmenin yolları, yazarlar veya küratörler tarafından yapılan, üretilen temsillerin kavramsal doğası hakkındaki yorum ve alıcıların genel kültürü ve görsel okuryazarlığıdır.

Böylece, ikonik, indeks ve sembolik işaretlerin birleştircileri, (görüntü üreticileri olarak fotoğrafçı) aralarında bir tür denge kurarlar. Denge, fotoğrafik aktivite konusu tarafından belirlenir ve fotoğraf iletişimini belirli bir sosyokültürel alanda belirli bir görevin performansına odaklar. Bununla birlikte, fotoğrafik bir imgede işaret

türlerinden biri mutlaklaştırılırsa, o zaman kaçınılmaz olarak bir fotoğraf doğal niteliklerini kaybeder ve özel bir sosyokültürel görüngü olma özelliği yok edilir.

Fotoğraf, dünya hakkında bağımsız bir konuşma biçimi olarak görsel bir retorik ve görüntüleme teknikleri sistemi yarattı. Fotoğrafla görselleştirmenin ana görevleri şunlardı:

- ✓ Anlatmak yerine anlamları göstermek
- ✓ Gizli veya örtülü olanı görünür kılmak
- ✓ Algı ve kültürel alımlama ilkelerini gözeterek, değerleri görüntü diline dönüştürmek
- ✓ Bilgi mesajlarını yoğunlaştırarak (sıkıştırarak), tematik veriyi bütünselleştirmek

Böylece fotoğrafik imge, birçok potansiyel anlamı olan çok katmanlı imge olarak algılanmaya başladı. Aynı zamanda fotoğraf, karakteristik görsel retorik ve 'hayali geziler' ile 'estetik' bir eğilim haline geldi. Fotoğraf, içerik, analitik ve hermeneutik izleklerin yürütülmesine dönüşen, görüntüyü izleme uygulamasını içerdi. Görsel metinlerin içeriğini analiz etme yöntemleri, aynı zamanda görsel bir görüntünün yapısındaki kültürel anlamları ortaya çıkarmayı amaçladı. Bu bağlamda, bir dizi ifade aracı olarak görsellerin antropolojik ve sosyal anlamların okuma alanını genişletebildiği görülmektedir. Görselleştirmeyi iki tamamlayıcı yönde sırasıyla bir algılama ve ifade yöntemi olarak tanımlayabiliriz:

a) Bir fikrin taşıyıcısı olarak bir imgenin yaratılması (anlamın ifadesi ve inşası, "spekülasyon", "ideografi" vb. yöntemlerle);

b) Fikri bir imaj yaratarak okumak (anlamın algılanması ve yorumlanması, anlamın "retro-kısmı", "ikonografi")

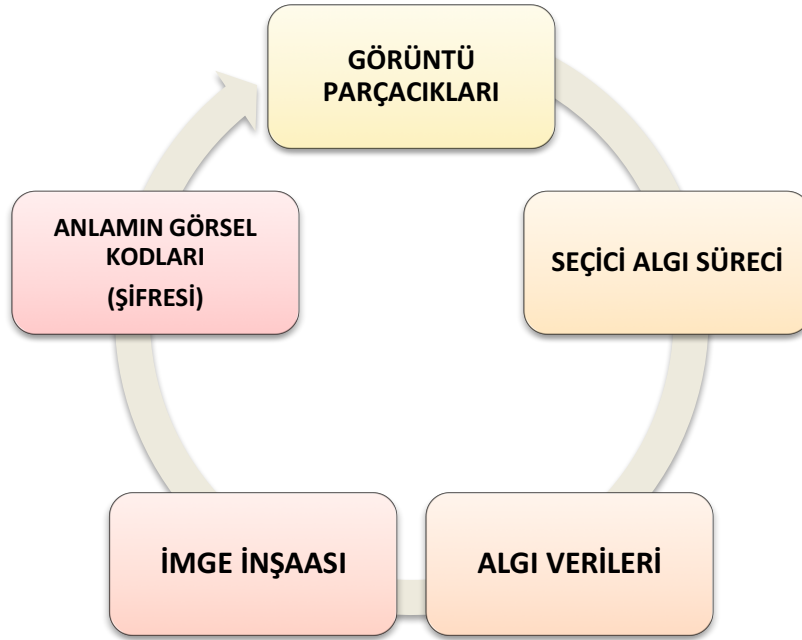
Bu yaklaşım bağlamında, imgenin sosyolojik anlayışı, hermeneutik ve göstergebilimsel yöntemler kullanılarak görsel sembolizmlerindeki toplumsal anlamların ve anlamların içeriğini deşifre edecek şekilde yapılandırılmıştır. Sembolik olarak somutlaşmış temsiller, temsili sistemin bir parçası olarak toplumun yorumlayıcı düzeni olarak sosyoloji tarafından incelenmektedir.

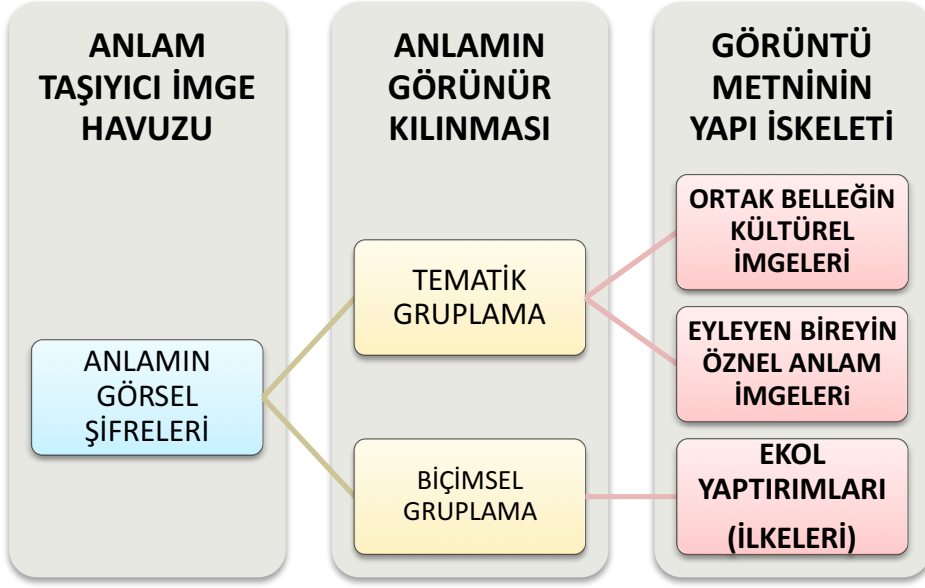
Görsel yöntemlerin yaşam kodu, insanlığın kültürel koduna dayanır, çünkü kaynakların görünür çeşitliliğine rağmen, tüm görsel görüntüler, geçmişin kültürel mirası yoluyla köklü idealler temelinde yaratılır. Ahlaki ilkeler ve değerler, iyilik ve kötülük arasındaki mücadele, her insanın mutlu olma arzusu, insan hayal gücünün ana alanını yaratır ve birçok göz alıcı görselleştirme üretir. Bu nedenle belirli bir fotoğraf veya video dizisini incelenirken görsel yöntemler; kaçınılmaz olarak insan üretiminin bir ürününe gömülü belirli bir düşünme sistematigi seti ya da kültürel kodların bir analiziyle karşılaşır.

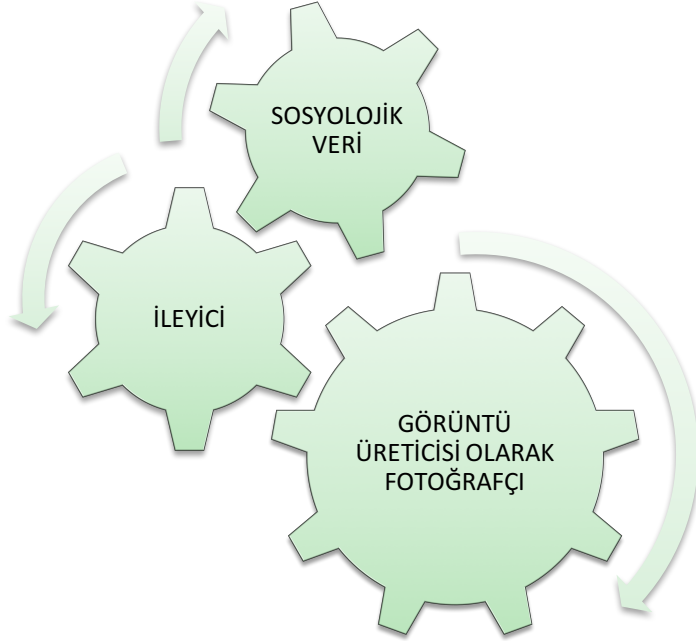
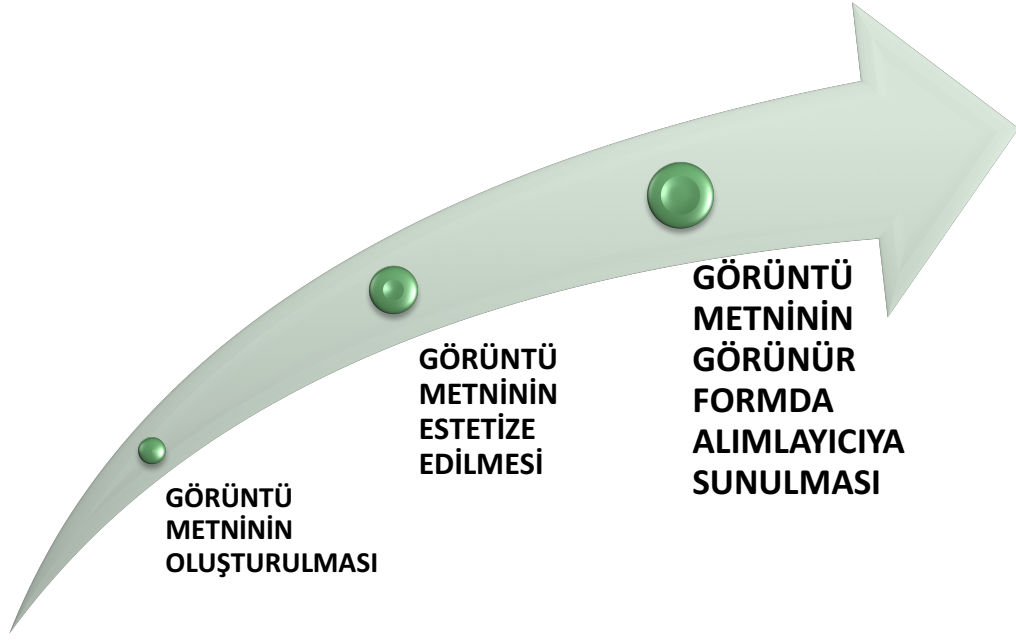
Görsel yöntemler, belirli görüntülerin sunum stilindeki değişiklikleri izleyerek, insan zihnindeki olası değişimleri ve bir zamanlar popüler karakterlerin veya grafiklerin kaybolmasını vurgulama ya da tersine çevirme eğilimlerini gösterebilir. Aynı zamanda, kitle bilinci, genellikle kolayca sindirilebilen ve akılda kalıcı olan belirli tiplerle programlanır.

Görsel görüntülerin üretim ve tüketim süreçlerinin birbirine bağlı olduğu unutulmamalıdır, çünkü sadece belirli bir sosyal gruba zihinsel olarak yakın olan şey tüketilir, bu da kendisi, idealleri ve temsilcilerinin yaşamak istediği dünya hakkındaki fikirlerini tatmin eder. Öte yandan, genel kabul görmüş eğilimlere de uyan görsel içerik üreticileri, yeni görsel imgelere kendi 'seçkilerini' 'mesajlarını' ekleyerek onlarla toplumun dikkatini çekmeye çalışırlar. Böylece, aynı zamanda modern bir insanın yaşam tarzını belirleyen ve daha önce edinmiş alışkanlıkları ve arzuları ile kabul edilen görsel kültürün sürekli bir çoğalması ve evrimi vardır. Görsel araştırma için nispeten yeni bir alan internettir. İnternet, bir kısmı TCP / IP protokolüne dayanan tek bir adres alanı aracılığıyla mantıksal olarak birbirine bağlanan küresel bir bilgi ağıdır.

Görüntü Üreticisi Ve Belgeleyicisi Olarak Fotoğrafçının Sosyolog Tutumu:

Sözün özü: Covid-19 gerçeği bağlamında, değişmesinden korktuğumuz ya da umduğumuz, dünyaya bakışlarımızı yoğunlaştırıp, bugünün görsel sosyolojisine katkıda bulunmayı öneriyorum. Neden olmasın?

NOT: İkinci yazımı “COVID-19 GERÇEKLIĞİ BAĞLAMINDA, METAMODERNİZM” olarak planladım.